

Självständigt arbete (examensarbete) 15 hp,

Kandidatexamen i kriminologi

VT 2019

Fakulteten för hälsovetenskap

”Det är inte du som bestämmer i det här hushållet.”

Framställningen av brottsoffren och gärningspersoner avseende grov kvinnofridskränkning i förundersprotokoll och domar

Erika Sörberg

Författare

Erika Sörberg

Titel

"Det är inte du som bestämmer i det här hushållet."

Framställningen av brottsoffren och gärningspersoner avseende grov kvinnofridskränkning i förundersökning och domar

Engelsk titel [Arial 10p Fet]

"It is not you who decides in this household."

Description of victims and perpetrators of gross violation of women's rights in preliminary investigation records and judgments

Handledare

Sophia Yakhlef

Examinator

Joakim Thelander

Sammanfattning (högst 250 ord)

Våld i nära relation och grov kvinnofridskränkning är aktuella frågor som har fått stort utrymme i media på senare år. Syftet med den här studien är att undersöka om det framkommer mönster och beskrivningar av hur målsäganden (brottsoffren) och de tilltalade (gärningspersonerna) framställs och beskrivs i förundersökningsprotokoll med tillhörande domar avseende grov kvinnofridskränkning. Tidigare forskning förklarar orsakerna till mäns våld mot kvinnor utifrån olika vetenskaper, så som socioekologiska faktorer, biologiska förklaringar och ur ett könsmaktsperspektiv. Teorierna som använts i den här studien är Nils Christies teori om det ideala brottsoffret och den ideala gärningspersonen samt teorin om genus. Förundersökningsprotokollen och domarna har textanalyserats och diskursanalys har använts för att fokusera på diskurserna och maktrelationerna inom den. Resultatet bekräftar mycket av tidigare forskning främst att majoriteten av gärningspersonerna tenderar att ha ett kontrollerande och svartsjukt beteende och att brottsoffren kunde beläggas skuld för våldet. Samtidigt som teorin om det ideala offret och gärningsperson inte uppfylldes på alla kriterium. En majoritet av brottsoffren hade nämligen det ekonomiska överläget över gärningspersonerna som i flera fall var arbetslösa. Flera av brottsoffren försökte att rädda relationen för att de älskade sina mäns så innerligt. Kontrollerande gärningspersoner och kärleksfulla brottsoffer.

Ämnesord

Grov kvinnofridskränkning, mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation, ideala offer, genusperspektiv, diskursanalys.

1.1. Problemformulering	5
1.2. Syfte	5
1.3. Frågeställningar	5
1.4. Bakgrund och begreppsdefinition	6
1.4.1. <i>Grov kvinnofridskränkning</i>	6
1.4.2. <i>Våld i nära relation</i>	7
1.5 Tidigare forskning	8
1.5.1 <i>Sociala faktorer</i>	8
1.5.2. <i>Psykologiska och biologiska faktorer</i>	9
1.5.3. <i>Könsmaktsperspektiv</i>	10
2. TEORI	11
2.1. Det idealiska offret	11
2.2. Genusperspektiv	13
3. METOD	16
3.1. Textanalyserande metod	16
3.2. Material och urval	16
3.3. Analysmetod	17
3.4. Etiska aspekter	18
4. ANALYS	19
4.1. Framställning av brottsoffren	19
4.2. Framställning av gärningspersonerna	20
4.3. Relationella beskrivningar	21
4.3.1 Det idealiska offret och den idealiska gärningspersonen	21
4.3.2 Genusperspektiv	24
5. DISKUSSION	27
5.1. Frågeställningarna och sammanfattning	27
5.2. Tidigare forskning	27
5.3. Diskussion och intressanta fynd	28
5.4. Undersökningen	29
6. REFERENSLISTA	31
6.1. Böcker, artiklar och rapporter	31
6.3. Domar och förundersökningar	32
6.2. Lagar	33
6.4 Tidningsartiklar	33
6.6 Elektroniska källor	34
7. BILAGOR	35
7.1 Bilaga 1 - Utskick	35
7.2. Bilaga 2 – Lagarna	35

1. INLEDNING

Grov kvinnofridskränkning infördes i brottsbalken 1998 (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2019a). De senaste åren har debatt om kvinnors utsatthet för sexuella trakasserier och övergrepp tagit stor plats i media, sociala medier och det vardagliga samtalet, mycket med anledning av #metoo. Under tiden av mitt uppsatsskrivande blossade även debatten om kvinnors våldsutsatthet i nära relationer upp i TV-dokumentärer och debattprogram (Haldert, 2019). Enligt en nyligen utkommen rapport från Brottsförebyggandet rådet (BRÅ) registreras färre brott som grov kvinnofridskränkning. Majoriteten av de brott som anmäldes för grov kvinnofridskränkning innefattar allvarliga gärningar, som tidigare har fångats upp inom rättsväsendet. Detta innebär att den ursprungliga tanken med grov kvinnofridskränkning, att fånga upp upprepade straffrättsligt lindriga gärningar, inte fungerat som önskat (Brottsförebyggandet rådet, 2019). Mäns våld mot kvinnor och kvinnors utsatthet för våld i nära relation är med andra ord en mycket aktuell fråga som bör studeras vidare.

1.1. Problemformulering

Hur framställs brottsoffer och gärningsperson i förundersökningar avseende fällande domar av grov kvinnofridskränkning?

1.2. Syfte

Syftet med den här studien är att undersöka och ta reda på om det finns återkommande mönster och beskrivningar av hur målsägande (brottsoffret) och den tilltalade (gärningspersonen) framträder och framställs ur en mängd utvalda förundersökningsprotokoll med tillhörande domar avseende grov kvinnofridskränkning. Om vi kan notera återkommande beskrivningar, mönster eller orsaker till grov kvinnofridskränkning kan också insatser sättas in för att förebygga detta.

1.3. Frågeställningar

Problemformuleringen i studien är hur brottsoffret och gärningspersonen i förundersökningar avseende grov kvinnofridskränkning framställs. Frågeställningarna blir således:

Hur framställer brottsoffren och gärningspersonerna sig själva?

Hur beskriver brottsoffren och gärningspersonerna varandra?

Hur framstår de relationella beskrivningarna mellan brottsoffren och gärningspersonerna?
Med relationella beskrivningar menas de beskrivningar som sker i relationen mellan brottsoffer och gärningsperson.

1.4. Bakgrund och begreppsdefinition

1.4.1. Grov kvinnofridskränkning

I den här studien definieras grov kvinnofridskränkning utifrån Brottsbalken kapitel 4 paragraf 4 samt andra stycket:

”Den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst nio månader och högst sex år.”

(BrB 4 kap 4 a §).

”Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff. Lag (2013:367).”

(BrB 4 kap 4 a § 2 st)

De brottsliga gärningar som nämns ovan, kap. 3, 4, 6, 12 och 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud tänkte jag kort presentera. Kapitel 3 ”Om brott mot liv och hälsa” berör brott så som misshandel, dråp och mord (BrB 3 kap). Kapitel 4 ”Om brott mot frihet och frid” så som utnyttjande av någons utsatta situation, olaga tvång, frihetsberövande till människorov (BrB 4 kap). Kapitel 6 ”Om sexualbrott” där sexuellt ofredande, sexuella övergrepp och våldtäkt bland annat (BrB 6 kap). Kapitel 12 ”Om skadegörelsebrott” där en person förstör eller skadar en annans egendom (BrB 12 kap):

Vidare beskriver BRÅ grov kvinnofridskränkning såhär:

”Om en man utsätter en kvinna, som han har eller har haft en nära relation med, för upprepade kränkningar kan han sedan den 1 juli 1998 dömas för grov

kvinnofridskränkning. De kränkningar som avses är exempelvis misshandel, ofredande, hemfridsbrott och sexuellt tvång. Genom den nya bestämmelsen ska upprepade fall av sådana brott bedömas tillsammans och resultera i ett strängare straff än vad de enskilda gärningarna bedömda var och en för sig skulle medföra.”

(BRÅ, 2000:11).

Brottet grov kvinnofridskränkning är unikt i ”sin konstruktion eftersom flera enskilda, i sig straffbara, handlingar tillsammans kan utgöra ett grovt brott.” (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2019a). Grov kvinnofridskränkning är en underkategori till grov fridskränkning men som fokuserar på mäns ”upprepade kränkningar i form av vålds- frids- eller sexualbrott...” (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2019a) mot en kvinna i nära relation, som exempelvis gift eller sambo. Denna lag är heteronormativ, alltså inriktad mot par i heterosexuella förhållanden.

När en tolkar statistiken ska en tänka på att statistiken över anmälda brott alltså visar just anmälda brott, inte begångna brott. Det faktiska antalet brott som begås är oftast högre än det antal brott som anmäls. Benägenheten att anmäla ett brott kan påverkas av brottstyp och förändrade attityder i samhället (BRÅ, 2019a, s. 8-9).

Antalet anmälda fall av grov kvinnofridskränkning år 2018 var 1740 brott vilket är en minskning på 7 % från året innan. Under den senaste tioårsperioden har antalet anmälda fall av grov kvinnofridskränkning minskat med 34 %. Hur polisen och åklagarna hanterar de brott som ju grov kvinnofridskränkning kan omfattas och bestå av kan påverka utvecklingen av hur anmälda brotten av grov kvinnofridskränkning ser ut (BRÅ, 2019a, s. 25). Antalet fall av dödligt våld mot kvinnor där brottsoffer och gärningspersonen är eller har varit i en parrelation var under år 2018 22 kvinnor. Detta ”motsvarar 67 % av samtliga fall av dödligt våld med kvinnligt offer under året.” (BRÅ, 2018b, s. 14).

1.4.2. Våld i nära relation

”Våld i nära relationer kännetecknas av att den utsatta har en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till förövaren. Detta försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott.” (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2019b). Våld i nära relation innefattar alla typer av våld mot en närstående och sker inom såväl hetero- och homosexuella förhållanden liksom mellan

syskon och andra familj eller släktrationer. Dock anses den vanligaste formen av våld i nära relation ske i heterosexuella förhållanden där mannen utövar våldet mot den kvinna han är eller har varit i ett förhållande med. Förr i tiden ansågs våld mot kvinnor eller våld i nära relation vara ett avvikande beteende som utövades av personer med psykisk sjukdom eller missbruksproblem. I modern tid har forskning dock visat på att våldshandlingar, exempelvis våldtäkt, misshandel och sexuella övergrepp, setts som en del av ett större strukturellt problem. Forskningen visade då på att ”våldet drabbar kvinnor i alla samhällsgrupper oavsett klass, ålder, sexualitet, etnicitet och funktionsförmåga.” (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2019b).

1.5 Tidigare forskning

Tidigare forskning pekar på att mäns våld emot kvinnor inte har en enda orsak och att det är komplext att förstå (Hydén et al., 2016, s. 4). Dess orsaker beskrivs på olika sätt, inom olika områden såsom utifrån uppväxtförhållanden, socioekonomisk klass, socioekologi, situationellt våld, könsmaktordning och könsroller, individualpsykologi med mera.

1.5.1 Sociala faktorer

Den socioekologiska modellen, baserad på epidemiologen Lori Heises (2016) arbete, ”... beskriver våld i nära relation som något som uppstår i samspel mellan olika faktorer i samhället, närmiljön, relationen och individen” (Heise 1998 se Hydén et al., 2016, s. 4). Faktorerna kan delas in i ontogeniska (individuella), microsystem (situationella) och exosystem (sociala strukturer, såväl formella som informella) och makrosystem (kulturella värderingar och trosföresällningar) (Heise, 1998, ss. 266, 269, 273, 277). Mäns våld mot kvinnor sker inom alla socioekonomiska klasser men det är mer vanligt i familjer med lägre inkomst och arbetslöshet hos männen (Heise, 1998, ss. 273-275). Även alkohol och narkotika är riskfaktorer för våld i nära relation (Costa et al., 2015, s. 262).

Sociologen Michael P. Johnson (2008) beskriver mäns våld mot kvinnor som ett situationellt fenomen. Våld som förekommer i en relativt jämställd relation är ett så kallat situationsbetingat parrelationsvåld (situational couple violence) som är till följd av en eskalerande konflikt. Medan våldet i en situation kallat nära-relations-terrorism (intimate terrorism) utgår ifrån att en av parterna, oftast mannen, har rätt att ovillkorligt utöva makt och kontroll över den andra (Hydén et al., 2016, s. 3). Män som utövar våld mot kvinnor i nära

relation kan under sin uppväxt själva blivit utsatt för eller bevittnat våld som barn (Heise, 1998, ss. 267-268; Costa et al., 2015, s. 262). Våldet kan då beskrivas som ett inlärt beteende som överförs från generation till generation (Hydén et al., 2016, s. 4).

1.5.2. Psykologiska och biologiska faktorer

Den individualpsykologiska förklaringen tillskriver orsakerna bakom mäns våld mot kvinnor som individuellt och att den enskilde våldsutövande mannen betraktas som avvikande och lika så händelserna avvikande händelser utövat av onormala män (Lundgren, 2001, s. 14; Hydén et al., 2016, s. 4).

Psykologerna Bell och Naugle (2008) argumenterar för att våld i nära relation bör förstås utifrån dess psykosociala sammanhang. Att använda "... våld kan ses som en individuell lösning på en individuellt definierad situation, men kvinnans och omgivningens respons har betydelse för om våldet kommer att upprepas." (Hydén et al., 2016, s. 4). Blir det en positiv reaktion av våldet (att mannen reducerar sin stress, kvinnan fogar sig för hans vilja etc.) är det mer sannolikt att han också kommer att återupprepa sitt agerande. Sker en negativ reaktion på mannens handlande är det inte lika sannolikt att han kommer upprepa våldet (Bell & Naugle 2008 se Hydén et al., 2016, s. 4).

Mäns våld mot kvinnor kan även beskrivas utifrån det evolutionärpsykologiska perspektivet. Om ett beteende finns utbrett inom mänskligheten kan det förklaras utifrån dess evolutionära fördelar, att genom ett visst beteende kunna fortsätta exempelvis reproducera sig. Aggression och övergrepp utfört av en man mot sin kvinnliga partner kan påstås vara en taktik för att hålla sin partner trogen och för att därmed behålla kontroll över kvinnans reproduktion. Genetiskt sätt är det inte önskvärt att en man investerar sig i barn som inte är hans (Cunningham et al., 1997, ss. 4-6). Det finns klara samband mellan utövande av kontrollerande beteenden och våld, liksom mellan hotelser och fysiskt våld och mellan hotelser och sexuellt våld. (Lundgren, Heimer, Westerstrand, & Kalliokoski, 2001, s.32). Flera av de evolutionärpsykologiska studierna grundar sig i djurstudier (Cunningham et al., 1997, s. 5).

1.5.3. Könsmaktsperspektiv

Utifrån det feministiska könsmaktsperspektivet utgår en ifrån hypotesen att män som grupp är överordnade kvinnor som grupp, och att mäns våld mot kvinnor på ett strukturellt plan kan ses som ett uttryck för detta maktförhållande (Hydén, Överlien, Ericson, Wiman, & Grönberg Eskel). ”Att män utövar våld mot kvinnor kan alltså på ett strukturellt plan ses som ett uttryck för manlig överordning och den kan manifesteras i faktiska fysiska attacker mot kvinnan.” (Lundgren, Heimer, Westerstrand, & Kalliokoski, 2001, s.15). Män som dominerar och har kontroll över resurserna inom en familj är några av prediktorerna för mäns våld emot kvinnor (Heise, 1998, ss. 270-271). Likaså i de relationer där det finns tydliga könsroller och särskilt de män vars mansroller är kopplade till dominans, tuffhet och heder (Heise, 1998, ss. 277-279). Även om mäns våld mot kvinnor kan vara en reaktion mot jämställdhet kan våldet alltså även ske i brist på jämställdhet i samhället (Gelles & Straus 1988 se Hydén et al., 2016, s. 4).

2. TEORI

2.1. Det idealiska offret

Nils Christies teori (2001) om det idealiska offret beskriver uppfattningen om hur ett brottsoffer skall vara, vart denna ska befinna sig och hur relationen till gärningspersonen ska te sig för att få legitim status som brottsoffer. Med det idealiska offret syftar alltså inte Christie på en person som är idealt att utsätta för brott. Utan ”Med ”idealiskt offer” syftar jag istället på en person eller kategori av individer som – när de drabbas av brott – lättast får fullständig legitim status som offer.” (Christie, 2001, s. 47). Det idealiska offret kan beskrivas som en uppfattning för hur ett brottsoffer skall vara, vart denna ska befinna sig och hur relationen till gärningspersonen ska te sig för att få legitim status som brottsoffer.

Det idealiska offret (och gärningspersonen) kan beskrivas eller kännetecknas utifrån sex egenskaper. Den första egenskapen är att offret är svagt och utgår ifrån offrets svaghet. Offer som är svaga, är exempelvis sjuka, äldre eller väldigt unga (barn), passar bra inom ramen för ett idealiskt offer. Den andra egenskapen är att offret är involverat i en respektabel aktivitet när brottet inträffar och utgår ifrån vad offret i fråga är upptagen med, att offret exempelvis tar hand om sin sjuka familjemedlem eller volontärarbetar. Den tredje egenskapen är var offret uppehåller sig och om offret befinner sig på en plats som personen inte kan klandras för att befinna sig på. Exempelvis att offret går på gatan hem från skolan på dagtid eller åker kommunalt på morgonen till jobbet. Den fjärde egenskapen är att gärningspersonen är i överläge i förhållande till offret och beskrivs i negativa termer. Konkret kan överläge innebära att gärningspersonen är starkare än offret. De negativa termerna kan vara så som att gärningspersonen är elak eller skoningslös. Den femte egenskapen är att gärningspersonen och offret är okända för varandra eller inte har en relation till varandra. Gärningspersonen känner inte offret den utsätter för ett brott. Den sjätte egenskapen är att offret kan hävda sin offerstatus. Detta innebär att offret har förmågan och inflytandet att exempelvis kunna anmäla brottet denne blivit utsatt för och kunna kommunicera fram det som hänt (Christie, 2001; Brottsoffermyndigheten, 2012).

Teorin kring det ideala offret utgår alltså inte enbart utifrån brottsoffrets egenskaper, aktivitet och plats utan detta sker i relation till gärningspersonen och vem som kan anses vara en ideal gärningsperson. De, det idealiska brottsoffret och den idealiska gärningspersonen, är beroende

av varandra och deras legitimitet som idealt sker relationellt. En person som är stark i förhållanden till en person kan vara svag till en annan exempelvis.

Det ideala offret och gärningspersonen är kopplat till kulturen och samhället de befinner sig i. Christie beskriver ett exempel utifrån sin egen kultur där både våldtäkt mot sin fru och hustrumisshandel är olagligt. Antalet dömda för brott inom hemmets väggar är få och dessa brottsoffer ses inte som idealtypen för att vara idealiska offer. Enligt lag är de offer men i samhällets ögon ses de inte som idealiska offer. Detta kan bero på, menar Christie, att kvinnorna ju kan gå sin väg för att undvika våld i hemmet. Kvinnor idag är tillräckligt ekonomiskt oberoende för att kunna gå ifrån hemmet. Samtidigt som det ekonomiska oberoendet kan göra de mindre trodda som offer, som svag eller i brist på att kunna skydda sig, så kan det också vara positivt ur synpunkten att man då också kan hävda sin offerstatus. Som idealt offer ska du ses som svag men inte för svag (Christie, 2001, ss. 48-51).

Det idealiska offret har oftast inte någonting med det verkliga brottsoffret att göra utan det är snarare så att det idealiska brottsoffret sällan blir verkliga offer. Den idealiska gärningspersonen ses som en omänsklig och främmande varelse som befinner sig långt ifrån oss själva och även här stämmer detta dåligt, gärningspersoner är sällan idealiska gärningspersoner (Christie, 2001, ss. 57-59).

”Gärningsmän som flyter ihop med offren är dåliga gärningsmän, precis som offer som flyter ihop med gärningsmännen utgör dåliga offer” (Christie, 2001, s. 55). Dåliga gärningspersoner och brottsoffer i detta fall betyder att de inte är idealiska. Det finns alltså brottsoffer som ses som idealiska och som inte är så idealiska offer samtidigt som det också finns gärningspersoner som ses som idealiska gärningspersoner och inte så idealiska. Ju mer idealiskt brottsoffret är desto mer idealiskt blir gärningspersonen och tvärtom (Christie, 2001, s. 51-56). Idealiska offer och gärningspersoner ska vara och uppfattas särskilda från varandra.

Teorin om det ideala offret och den ideala gärningspersonen används då frågeställningarna berör hur brottsoffren och gärningspersonerna beskrivs, både utifrån sina egna bilder av sig själva men även från den andra parten och hur deras relationer beskrivs. Vidare kommer teorin att belysa huruvida dessa beskrivningar uppfyller kriterierna för vad som är ett idealt

brottsoffer och ideal gärningsperson och som teorin grundar sig på, hur dessa verkar relationellt till varandra.

2.2. Genusperspektiv

Det nationella sekretariatet för genusforskning förklarar att genusperspektivet är och hur det definieras hela tiden utvecklas i takt med att genusforskningen, genusvetenskapen och samhället förändras (Nationella sekretariatet för genusforskning, 2016). Genus brukar beskrivas som könet som är socialt och kulturellt konstruerat till skillnad från det biologiska könet (Nationella sekretariatet för genusforskning, u.å.). Social konstruktion är en kritisk teori som används för att visa på att kön, ras och identitet inte är naturligt fasta eller oundvikliga. De är produkter av mänsklig interaktion och kollektivt handlande (Nationella sekretariatet för genusforskning, 2018b). Raewyn Connell & Rebecca Pearse (2015) förklarar på olika sätt vad genus är och hur det ter sig i vår värld. Ordet genus, engelska för gender, kan härledas till betydelsen att producera (skapa) kön (s. 23).

Skillnaden mellan könsrollsbegreppet och genus är inte särskilt stor. Genus sätter däremot ”namn på den alltmer komplicerade kunskap vi har om »manligt» och »kvinnligt», vår allt större förståelse av hur manligt och kvinnligt »görs».” (Hirdman, 1988, s. 51). Genus kan ses som utveckling från begreppet könsroll till socialt kön vidare till genus där sammanflätningen hela tiden stegras. Dessa skapar eller ger upphov till föreställningar och sociala praktiker snarare än könsbundna roller (Hirdman, 1988, s. 51).

Enligt Yvonne Hirdman (1988) utgår genussystemets logik ifrån ordningsstrukturen av kön och dikotomin de emellan. Ordningsstrukturen att mannen är norm och dikotomin att manligt och kvinnligt inte ska blandas. Isär hållandet finns överallt och påverkar strukturer gällande sysslor, platser och egenskaper (Hirdman, 1988, s. 52).

Man och kvinna eller maskulint och feminint är inte givet vilket betyder att det ändras över tid och rum. Dessa ord används för att beskriva grupper och strukturer som i sin tur tilldelas olika karaktärsdrag och funktioner. Kön och genus sorteras upp inom kulturella, sociala, politiska och biologiska fenomen och är tätt sammanflätade med olika maktstrukturer (Lundberg & Werner, 2016, s. 15-16). Genusbegreppet används ofta för att betona det relationella och föränderliga i maskulinitet och har även möjliggjort undersökningar av variationer inom varje

kategori. Det finns alltså flera maskuliniteter och femininiteter (Lundberg & Werner, 2016, s. 17-18).

Genus brukar vanligtvis ses som den tudelade skillnaden mellan män och kvinnor men riktigt så enkelt är det inte. Verkligheten går inte riktigt att dela upp på det sättet samtidigt som det inte heller går att säga att det inte finns några skillnader alls. En kan inte heller förklara skillnader utifrån att alla har olika personligheter för då går det inte att förklara och ta hänsyn till de processer som sker utanför en enskild individ (Connell & Pearse, 2015, s. 24-25). ”Nyckeln är istället att släppa fokus på skillnaderna och i stället sätta fokus på relationer. Genus handlar framförallt om de sociala relationer inom vilka individer och grupper agerar.” (Ibid., s. 25). De sociala relationer som har bestående eller breda mönster är det som enligt den sociala teorin bildar strukturer. Genus är en social struktur med ett speciellt förhållande till människokroppen (Ibid., ss. 25-26).

”Genus, liksom andra sociala strukturer, är mångdimensionellt; det handlar inte bara om identitet, arbete, makt eller sexualitet, utan om alla dessa saker samtidigt.” (Ibid., s. 27). Skillnaderna mellan manliga och kvinnliga kroppar kan genom sociala praktiker både överdrivas och förnekas (Ibid., s. 26). Dessa strukturer existerar och finns där socialitet på olika sätt finns eller återberättas. Exempelvis i media om klädsel, i affärlivet om yrkesval, i politiken om maktförhållanden, i hemmen och fördelningen av arbete, familjerelationer och vem som tar störst ansvar för barnen och så vidare (Ibid., s. 13-16). Vad som anses vara ett lämpligt genusrelaterat beteende sprids av allt från lagstiftare, till föräldrar, lärare, programledare och präster (Ibid., s. 19). Strukturer och normer verkar tillsynes påverka beteendet hos människan och människan skapar i sin tur dessa normer och strukturer.

Generellt sätt utifrån flera länder i världen sätt visar strukturerna på ojämställdhet mellan könen politiskt och ekonomiskt där männen är överordnade och kvinnorna underordnade (Connell & Pearse, 2015, s.13-17). Mannen är den starka och kvinnan är den svaga, som utgår ifrån den biologiska förklaringen (Hirdman, 1988, s. 60). Vidare beskriver författarna, efter att ha presenterat statistik från bland annat politiska och yrkesrelaterade arenor, den ojämställdhet som råder och hur det kan påverka eller till och med orsaka våld i nära relation:

”De flesta kvinnor i världen, i synnerhet de som har barn, är alltså ekonomiskt beroende av män. Och en del män anser att de kvinnor som är beroende av dem också är deras egendom. Detta är ett vanligt scenario i hem där det förekommer våld; när en beroende kvinna inte underkastar sig sina makars eller pojkvänners krav blir de som arbetar med att stödja misshandlade kvinnor – de kan stanna, och riskera att de själva och deras barn utsätts för mer våld eller gå, och förlora sitt hem, sin ekonomiska trygghet och sin status i samhället.”

(Connell & Pearse, 2015, s. 17)

Genusforskningen är omdebatterad och kritiken består av att den anses vara pseudovetenskaplig, en ’lekstuga’ och att forskningen är för ideologiskt knuten för att kallas vetenskap (Eberhard, 2017; Ericson, 2018; Martinsson, 2017; Segerfeldt, 2011).

Genusperspektivet kommer i analysen att fokusera på hur egenskaperna hos brottsoffren och gärningspersonerna och relationerna de emellan. Detta eftersom att skillnaderna ofta syns i relation till varandra, kan förstås och beskrivas utifrån de normer och strukturer som finns för kvinnor (kvinnlighet/femininitet) och män (manlighet/maskulinitet). Särskilt fokus kommer även att vara på ordningsstrukturen (man som norm) och ojämställdhet.

3. METOD

3.1. Textanalyserande metod

I den här studien har textanalyserande metod använts för att besvara frågeställningen. Den textanalyserande metoden använder sig av text som empiriskt material, från exempelvis tidsskrifter, böcker, domar och så vidare som material. I detta fall hade intervjuer av brottsoffren och gärningsmän även kunnat ge en bild av hur de framställs. Dock har textanalys valts av den anledning att det är med detta material, förundersökningar med tillhörande domar, som en domstol har tagit i hänseende för att väcka åtal och vidare beskriver domen utfallet av rättegången.

3.2. Material och urval

Materialet som valts är förundersökningsprotokoll med tillhörande domar där brottet för åtal avser grov kvinnofridskränkning. Förundersökningsprotokoll (FUP) är textmaterialet av den utredning som gjorts för att kunna fastställa om ett brott har begåtts, vem som är den misstänkte och om bevisningen kan räcka för att väcka åtal (Åklagarmyndigheten, 2019). Domen innehåller domstolens sammanfattning – domskäl och domslut (Sveriges domstolar, 2017). Valet av material blev förundersökningsprotokoll med tillhörande dom av den anledning att det är det material där beskrivningarna av brottsoffren och gärningspersonerna finns sammanställda, som åtal väcks utifrån och domen som avkunnats. Tidigare studier har inte haft exakt detta upplägg som i denna studie som analyserar förundersökningar utifrån ovan nämnda teorier. Det finns mycket material om grov kvinnofridskränkning, våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor. Även andra studier och uppsatser har hittats som beskriver karaktäristiken hos män dömda för grov kvinnofridskränkning (Sohlberg & Sollenby, 2018) och utifrån synen om ideala offer och dess påverkan på rättssäkerheten (Solberg & Kocsis, 2017).

Samtliga förundersökningar med tillhörande domar består av brottmål där den åtalade blivit dömd i tingsrätt. Antalet brottmål som analyserats är 8. Fällande domar valdes av anledningen att se hur beskrivningarna ser ut där en domstol dömt den åtalade för det misstänkta brottet. Domarna och förundersökningsprotokollen har hämtats in i via olika tingsrätter runt om i Sverige (Norrköpings tingsrätt, Malmö tingsrätt, Attunda tingsrätt samt Luleås tingsrätt). Tingsrätterna hittade jag på hemsidan Sveriges domstolar där

kontaktuppgifter finns till Sveriges samtliga tingsrätter (Sveriges domstolar, 2019). Tingsrätterna valdes ut för att få så stor spridning av tingsrätter i hela landet men därutöver slumpmässigt. Studien kommer inte lägga vikt vid det juridiska, huruvida brottsoffret eller gärningspersonen är trovärdiga, om domen är riktig och så vidare.

3.3. Analysmetod

För att analysera materialet har jag valt diskursanalys som metod. Diskurs kan beskrivas som ett bestämt sätt att förstå och tala om världen, eller en del av världen (Jørgensen & Phillips, 2000, s.7). Diskursanalysen utgår ifrån att en diskurs är en social praktik som skapar den sociala världen. Social praktik innebär att en tittar på en människas handling ur dubbelt perspektiv, dels som individuella och kontextuella handlingar men som samtidigt som återkommande, bestämda regler som är förankrade i det sociala (Jørgensen & Phillips, 2000, s. 25).

Diskursanalys innebär att den som använder denna analys, inte ska komma bakom diskursen eller beskriva hur verkligheten verkligen ser ut, utan vara medveten om att en som inte befinner sig inom diskursen aldrig kan nå verkligheten inom den och därför blir även diskursen föremål för analysen. Analysen sker alltså inte enbart av det som sker inom diskursen utan även diskursen själv (Ibid., s. 28). Det som är viktigt för den som använder sig av diskursanalys, som ju reflekterar över hur världen är socialt skapad, hur sanningarna är effekter av diskursen och hur subjekten befinner sig i periferin, är att veta hur den skall förhålla sig till sanningen (Jørgensen & Phillips, 2000, s. 29). Den som analyserar befinner sig själv inom en diskurs och hur kan det påverka analysen? Det kan vara svårt att se den diskurs en själv befinner sig i eller är nära. Genom att vara i eller nära en diskurs kan den som analyserar själv dela de självklarheter som finns i det som avses att analysera och det är just självklarheterna som en vill avslöja (Jørgensen & Phillips, 2000, s. 28).

En av målsättningarna inom diskursanalysen är att bedriva kritisk forskning vilket innebär att en vill utforska och kartlägga de maktrelationer som finns i samhället och formulera de normgivande perspektiven för att utifrån dessa sedan kritisera relationerna och påpeka möjligheterna till social förändring (Jørgensen & Phillips, 2000, s. 8). Diskursanalysen är därför passande för att analysera just maktrelationer i samhället, eftersom att makt inte är det som en person äger utan makt är det som skapar det sociala. Makt skapar diskurserna. Makt

kan vara både begränsande och skapande och är ingenting som kan tänkas bort (Jørgensen & Phillips, 2000, ss. 20-21, 44-45).

Anledningen till valet av diskursanalys är för att förstå hur grov kvinnofridskränkning sker och utifrån beskrivningarna från brottsoffer och gärningsperson förstå hur maktrelationerna manifesteras och hur normerna uppfattas i diskursen detta sker.

3.4. Etiska aspekter

Gällande de etiska aspekterna är både förundersökningsprotokoll samt domar offentliga handlingar men gärningspersonernas och brottsoffrens namn har valt att bytas ut där citaten förekommer.

4. ANALYS

4.1. Framställning av brottsoffren

Brottsoffren beskriver inte sig själva särskilt mycket utifrån hur de är som personer. Däremot framgår en del av synen av brottsoffren i deras beskrivningar när de fått frågan om varför de inte polisanmält tidigare och anledningarna till detta på flera sätt – gemensamma barn har varit en anledning att stanna och en annan att brottsoffren älskar sina män så mycket och vill lösa situationen. Ett brottsoffer uttrycker tankarna att lämna sin man:

”*Brottsoffret* känner en stor förnedring att berätta vad hon har låtit sig utsätta sig för. När hon var yngre sa hon att hon aldrig skulle sätta sig i en sådan situation, men när man väl hamnar där och lever under hot är det inte så lätt att ta sig därifrån.”

(Norrköping TR B 607-16 aktbilaga 26 (FUP), s. 49).

Brottsoffret beskriver situationen utifrån att hon uppfattat sig vara en person som aldrig skulle sätta sig i en sådan situation. Att hon har låtit sig bli utsatt för grov kvinnofridskränkning och inte gjort någonting för att undgå det.

Beskrivningarna om brottsoffren från gärningsmännen kommer framförallt från brottsoffrens återberättelser och inte konkret i förhör från gärningspersonerna om brottsoffren. De ord som brottsoffren fått höra om sig själva är nedvärderande så som hora, slampa, egoist, dum i huvudet, värdelös, fet, ful och äcklig. Den mest förekommande framställningen av brottsoffren är att de är otrogna, ljuger, ska lyda, inte är en bra fru eller får skylla sig själva.

De få beskrivningar från gärningspersonerna om brottsoffren är både positiva och negativa. Det positiva som benämns är att brottsoffren är starka och underbara, som en bra fru och att deras relationer är bra. Det negativa benämns, som främst framkommer på frågan om varför brottsoffren skulle ljuga om anklagelserna, är att brottsoffren vill ha uppmärksamhet, deras familjer har tvingat de, vill skiljas, vill förstöra gärningspersonens liv eller på annat sätt få ut något positivt av att anmäla sin partner exempelvis pengar. Vid förhör med polisen tillfrågades gärningspersonen om hur det kommer sig att brottsoffret anklagar honom för detta:

”Enligt uppgifter från henne så säger hon det, vad säger du om det?

Jag vet inte, det är så många anklagelser nu, hon vill förstöra mitt liv.

Varför tror du *brottsoffret* vill förstöra ditt liv?

Jag vet inte, jag har funderat i två månader, kanske vill hon åt pengar eller så vill hon bara ha uppmärksamhet.”

(Malmö tingsrätt, B 3753-18 Aktbilaga 41 (FUP), s. 246).

4.2. Framställning av gärningspersonerna

De åtalade och dömda gärningspersonerna förnekar brott. Två gärningspersoner har dock medgett vissa handlingarna, den ena en knuff, ett slag på kinden och skadegörelse (Norrköpings tingsrätt, Dom B 607-16, s. 8) och den andra har erkänt förolämpning av brottsoffret (Malmö tingsrätt, Dom B 3755-18, s. 211).

Överlag beskriver inte heller gärningspersonerna sig själva eller sina personliga egenskaper utifrån hur de är i sina relationer eller som personer. Många av gärningspersonernas återberättelser är knapphändiga och fler av gärningspersonerna uppger att de inte minns eller har glömt tillfällena som berörs än att de beskriver tillfällena själva. Om de har beskrivit eller besvarat har det främst varit utifrån livssituation och yttre faktorer så som sjukdom (psykisk och fysisk), missbruk (alkohol och narkotika), arbetslöshet och/eller svår ekonomisk situation. De som utgör undantag från att vara knapphändiga i sina förhör beskriver sig antingen som goda eller som onda. De situationer som återberättas för gärningspersonerna beskriver de i termer av överdrivna och inte så farliga, till skillnad från vad brottsoffret anmält och beskriver i förundersökningarna. I en av förundersökningarna beskriver domstolen att gärningspersonen inte kunnat beskriva hans och brottsoffrets förhållande utan ”Han har mera uppehållit sig vid hur snäll och omtyckt han själv är och vilken varm relation han har till sin tidigare fru/sambo.” (Norrköpings tingsrätt, Dom B 2566-17, 9).

Beskrivningarna gjorda av brottsoffren om gärningspersonerna har oftast inte beskrivit personen i sig, i varken onda eller goda ordalag, förutom beteendet av att vara kontrollerande och svartsjuka. Brottsoffren har beskrivit relationen till gärningspersonerna som från början bra för att sedan utvecklas till det sämre, främst på grund av det svartsjuka och kontrollerande beteendet. Beskrivningarna av gärningspersonerna av brottsoffren har främst behandlat de utförda handlingarna som anmälts och känslorna för personen de anmält. Enligt domen

beskriver ett av brottsoffren sin och gärningspersonens relation och hur det fina övergick till kontroll och svartsjuka:

”I början var deras relation väldigt kärleksfull och fin. Hon hade aldrig haft så starka känslor för någon tidigare och allt kändes enormt bra. Men ganska snart visade *gärningspersonen* tecken på kontrollerande beteende. Han fick starka känsloutbrott för småsaker. Han visade tendenser till svartsjuka och hade synpunkter på vad hon fick ha på sig och inte. Han ville också att hennes tid skulle ägnas enbart åt honom.”

(Norrköpings tingsrätt, Dom B 2566-17, s. 5).

Ett undantag från övriga förundersökningar är där brottsoffret beskriver gärningspersonen som mytoman, den sjukaste och elakaste personen och relationen till denna person som terror (Malmö tingsrätt, B 4604-18 Aktilaga 35 (FUP), s. 32).

4.3. Relationella beskrivningar

De flesta beskrivningarna i förundersökningarna och domarna är gjorda i relation till varandra. Personliga egenskaper har inte beskrivits i lika stor utsträckning som de relationella och omkringliggande omständigheter. De främsta utsagorna utgår ifrån brottsoffren.

4.3.1 Det idealiska offret och den idealiska gärningspersonen

4.3.1.1 Offrets svaghet och gärningspersonens styrka

Offrets svaghet kontra gärningspersonens överläge benämns inte i konkreta termer. Däremot framkommer beteenden från där gärningspersonen beskrivs som aggressiv, hotfull och våldsam (vilket förstås kan ligga i brottsrubriceringens natur). Brottsoffren har nämnt att de fruktade för sina liv och inte vågade göra någonting emot gärningspersonen. Ett brottsoffer har blivit så rädd att hon stängt av sig (Norrköping tingsrätt, Dom B 607-16, s 128). Dock framkommer det i flera fall att gärningspersonen uppfattas som den svaga i förhållande till brottsoffret. Flera gärningspersoner är sjuka, fysiskt eller psykiskt, missbrukar alkohol, narkotika, receptbelagd medicin och dopingpreparat (vilket samtidigt kan ses som orsaken till aggressivt och våldsamt beteende) och är arbetslösa vilket gör att de har en sämre ekonomisk ställning.

4.3.1.2 Involvering i respektabel aktivitet

Av de berättelser som framgår återberättas inte några omständigheter hos brottsoffret som tyder på involvering i annat än normala vardagssysslor – att vistas hemma med familjen, vara på arbetet och umgås med vänner och kollegor. Av brottsoffrens återberättelser menar flera av gärningspersonerna att de är otrogna, flörtiga eller gör fel som umgås med vänner och kollegor. Att umgås med vänner och kollegor anses av gemene man inte som någonting konstigt eller icke respektabelt men gärningspersonerna är inte av samma uppfattning. Anklagelser om otrohet kan förstås, utifrån brottsoffren, som en av anledningen till att gärningspersonernas agerande och kan förstås som att gärningspersonerna inte anser att brottsoffret varit involverad i en respektabel aktivitet. Gärningspersonerna beskrivs i flera fall som arbetslösa, vilket gör de hemmavarande. Av dessa har flera brukat alkohol och narkotika – vilket beskrivs av brottsoffren i vissa fall som anledningen till deras aggressivitet och beteende och utav gärningspersonerna som lindringen på arbetslöshet och ekonomiska besvär. Brottsoffren menar i samtliga fall att gärningspersonerna missbrukar alkohol och narkotika, vilket kan vara en del av en ideal gärningsperson. Undantaget för ett par, där både brottsoffer och gärningsperson brukar narkotika, vilket främst är olagligt och därför kan anses vara en icke respektabel aktivitet. Gärningspersoner som inte går att särskilja från offren är dåliga gärningspersoner och på samma sätt för offren (Christie, 2001, s. 55).

4.3.1.3 Offret befinner sig på plats denne inte kan klandras för

De flesta återberättelser om brotten har främst skett i hemmet men även i vissa fall utanför hemmet. Brottsoffer och gärningsperson är eller har varit i relation till varandra vilket gör att de båda ofta befinner sig på samma plats samtidigt. Personerna har inte befunnit sig på klandervärda platser.

4.3.1.4 Gärningspersonen är i överläge i förhållande till offret och beskrivs i negativa termer

I flera fall skulle jag utifrån materialet hävda att brottsoffret är i överläge och gärningspersonen är i underläge. Det har i den övervägande majoriteten av brottsoffren varit de som besuttit den ekonomiska makten i familjen. Det är främst brottsoffren som har arbetat och dragit in pengar till familjen medan gärningspersonerna varit sjuka (fysiskt eller psykiskt), missbrukat (alkohol, narkotika, receptbelagd medicin, dopingpreparat) eller varit arbetslösa. I flera fall har familjerna haft ekonomiska problem vilket enligt både brottsoffren och gärningspersonerna har varit en av orsakerna till problemen i förhållandena. Därmed kan

brottsoffret i relation till gärningspersonen anses vara i en starkare ställning och gärningspersonen i en svagare ställning, vilket inte kan ses som varken ett idealt brottsoffer eller en ideal gärningsperson. Som nämnt tidigare har brottsoffren inte beskrivit gärningspersonerna i varken goda eller onda ordalag, utan främst påvisat deras beteenden så som aggressiva, hotfulla, kontrollerande eller svartsjuka vilket kan benämnas som negativa termer. Flera av brottsoffren menar dock att de försökt dölja gärningspersonernas beteende och handlande:

”Hon har också varit tydlig med att det inte var hon som gjorde polisanmälan och att hon inte har velat dokumentera några skador eftersom hon inte ville framställa *gärningspersonens namn* som ”dålig”.”

(Malmö tingsrätt, Dom B 4604-18, s. 6).

En av gärningspersonerna erkänner, vid delgivning om misstanke om grov kvinnofridskränkning, att han är ond samtidigt som han menar att brottsoffret ju visste detta när de gifte sig:

”*Gärningspersonen* uppger att allt stämmer säkert. Polisen behöver inte gå igenom det. Han är en ond människa och har han sagt det till *brottsoffret* innan de gifte sig men *brottsoffret* sa att det inte var sant utan han var snäll.”

(Norrköpings tingsrätt, Dom B 607-16, s. 102).

4.3.1.5 Offer och gärningsperson är inte i relation eller okända för varandra

Så som grov kvinnofridskränkning definieras i Brottsbalken kapitel 4 paragraf 4 ligger relationen mellan brottsoffer och gärningsperson i brottsrubriceringens natur. I annat fall hade exempelvis misshandel eller hot rubriceras just som misshandel och hot. Sammantaget och upprepande emot partner utgör handlingarna grov kvinnofridskränkning. Alltså kan varken brottsoffren eller gärningspersonerna i materialet ses som ideala utifrån detta kriterium.

4.3.1.6 Offret kan hävda sin offerstatus

Eftersom samtliga förundersökningar och domarna, som ju var fällande, kan samtliga brottsoffren anses kunnat ha hävdat sin brottsoffer status. Samtidigt som det ekonomiska överläget kan göra brottsoffren mindre betrodda som offer kan de istället hävda sin offerstatus.

4.3.2 Genusperspektiv

Som tidigare nämnt, sker de flesta beskrivningarna i relation till varandra och nyckeln för att förstå genus är att inte fokusera på skillnaderna utan istället på relationerna.

4.3.2.1 Makt och ekonomi

Ur ett genusperspektiv och utifrån hur det ser ut globalt är strukturerna mellan män och kvinnor inte jämställda. Det är männen som är överordnade och kvinnorna som är underordnade. Oftast är det mannen som har den ekonomiska kapaciteten och kvinnor med barn blir därmed ekonomiskt beroende av dem. En kvinna som är ekonomiskt beroende av sin man riskerar att förlora sitt hem och sin ekonomiska trygghet om hon lämnar (Connell & Pearse, 2015, ss.13-17). Även om hon lämnar en man som misshandlar, hotar och kränker henne. Av materialet att tyda stämmer det inte att mannen är den som har den ekonomiska kapaciteten utan tvärtom kvinnorna. Kvinnorna är därmed inte beroende av männen för att vara ekonomiskt trygga och om kvinnorna inte är ekonomiskt beroende av dem skulle det vara enklare att lämna? Så enkelt uppfattas det inte vara.

4.3.2.2 Skylla sig själv eller skydda sig själv?

Brottsoffrets känslor och vilja att rädda relationen tycks vara en av orsakerna till att kvinnorna väljer att stanna. Den utsatta har ofta starka känslomässiga band till förövaren vilket försvårar ett uppbrott (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2019b). En av kvinnorna svarar på frågan om varför anmälan dröjt: *"Anledningen till att hon har väntat så länge med sin anmälan var att hon har älskat sin man så innerligt."* (Malmö tingsrätt, Dom B 3753-18, s. 7). Kvinnliga egenskaper ses ofta som känslosamma och kärleksfulla. Våldet i relationen verkar nästan ske som en tyst överenskommelse, att det skall stanna mellan de två personerna och att döljas för omgivningen. *"Oftast slår han mot kroppen för att han vet att det syns om han slår i ansiktet. *Brottsoffret* försöker att skydda sig för att slippa få märken eller sår i ansiktet som hon måste dölja och sminka över."* (Norrköpings tingsrätt, B 607-16 aktbilaga 26 (FUP), s. 50). Ett annat exempel är att ett brottsoffer, som vill undkomma våldet, springer ut i trädgården. Brottsoffret vet att hon blir lämnad ifred eftersom att gärningspersonen inte vill att omgivningen ska se vad han gör mot henne. Att undvika att andra människor i omgivningen ska se och uppfatta våldet som sker i relationen kan förstås utifrån att brottsoffret dels vill skydda sin partner, mannen, och för att i förlängningen även skydda sig själv i relationen. Strategier för att skydda brottsoffret sker samtidigt som dessa strategier skyddar

gärningspersonen. Samtidigt anser en stor del av gärningspersonerna, att deras beteende och agerande är orsakat av brottsoffrens beteende och agerande mot dem. En gärningsperson slog till brottsoffret och sa sedan, enligt brottsoffret: ””varför får du mig att göra såhär?”” (Luleås tingsrätt, B 419-18 Aktililaga 36 (FUP), s. 15). En annan gärningsperson menar att brottsoffret borde vetat vem hon gifte sig med: ”*Gärningspersonen* uppger att han minns att han har slagit sönder lägenheten många gånger. ”*Gärningspersonen* uppger att alla vet hans humör, även *brottsoffret* borde veta. *Brottsoffret* vet mycket väl vem hon gifte sig med.” (Norrköpings tingsrätt, B 607-16 aktbilaga 26 (FUP), s. 103-104). Detta kan förstås som att brottsoffret får skylla sig själv och gärningspersonen går fri från ansvar av sitt beteende.

4.3.2.3 Mannens ägodel - kontroll och svartsjuka

Det som har framkommit i samtliga förundersökningar och domar är att gärningspersonen har agerat med ett kontrollerande och svartsjukt beteende. Allt ifrån att hävda att brottsoffren är otrogna och har ett flörtigt beteende till att försökt kontrollera eller ha synpunkter på hur brottsoffren klär och sminkar sig. Även överenskommelser om att inte umgås eller krama personer av motsatt kön eller umgås med vänner förekommer. Brottsoffren blir också ständigt ifrågasättande var brottsoffret befunnit sig, om de verkligen har arbetat över eller om de ljuger. En gärningsperson menar att hans manlighet står på spel utifrån hur och om brottsoffret, flickvännen, umgås med andra män:

Du berättar att hon träffade en ny kille på disco, hur har du reagerat? Ja det är samma händelse som jag nämnde. Hon hade varit där med några väninnor. ”Det var den svåraste känslan en man kan utsättas för, att se sin kvinna med en annan man.

(Attunda tingsrätt, B 4770-18 Aktililaga 17 (FUP), s. 51).

Fler uttalanden i stil med det ovan framkommer inte i några fler av förundersökningarna. Utgår en däremot utifrån det språkbruk som används och vad brottsoffren säger om gärningspersonerna kan en misstänka att våldet, bland annat, kan ha orsakats av känslan av att inte vara tillräckligt med man i familjen. Rädslan eller hotet att bli vanärad av kvinnan som mannen är i förhållande med kan kopplas ihop med tankarna och synsättet om att mannen äger kvinnan, att mannen står över kvinnan och kan bestämma. Om kvinnan då göra vissa saker som mannen inte anser förenligt med att vara i ett förhållande eller som gifta skulle det agerandet ses som respektlöst mot mannen. Mannen som ses som det starkare könet kan inte

låta sig bli bestämd över av en kvinna. Även uttrycken för svartsjuka och kontrollerande beteende kan kopplas till att flickvännen eller frun är mannens ägodel. Kontrollbehov och svartsjuka verkar tillsynes finnas genomgående i de relationer där grov kvinnofridskränkning skett. Kontrollbehovet och svartsjuka som kommer hand i hand verkar uppkomma för att förebygga riskerna för kvinnan att vara otrogen. Av denna analys kan man förstå att vissa mansroller är kopplade till kontrollerande beteende och svart sjuka – i förlängningen deras heder (Heise, 1998, ss. 277-279).

4.3.2.4 Att vara en god fru till den som bestämmer

Vissa män anser att kvinnorna, som är beroende av dem ekonomiskt, också är deras egendom (Connell & Pearse, 2015, s. 17). Detta synsätt finns även i förundersökningarna. Dock inte utifrån att kvinnan skall vara i beroendeställning till de utan snarare i förhållandet till mannen – mannen är den starka och kvinnan den svaga, den starka bestämmer och den svaga lyder. En av gärningspersonerna ska enligt brottsoffret sagt att eftersom att han och brottsoffret ingått äktenskap så får han göra vad han vill med henne: ””Han tog ett strypgrepp om *brottsoffrets* hals och sa att "jag är din man och kan säga och göra vad jag vill till dig för att jag äger dig".” (Malmö tingsrätt, förundersökningsprotokoll B 3753-18 (FUP), s. 98). Kvinnan, brottsoffret, förväntas uppföra sig på ett visst sätt som gift och att vara maka förpliktigas med vissa sysslor: ”De gifte de sig men han kände ingen kärlek. Hon gjorde allt som en kvinna ska göra för en man, men kärleken mellan dem två fungerade inte.” (Norrköpings tingsrätt, förundersökningsprotokoll B 607-16 aktbilaga 26 (FUP), s. 35). Mer information än så uppfattas inte men det kan förstås som att kvinnan är en god eller en dålig fru. I förlängningen kan en, med brottsrubriceringen i minne, uppfattas som en konsekvens till att vara en dålig fru. Ett dåligt uppförande från frun kan förstås utifrån citatet som brottsoffret återgav av gärningspersonen: ””du ska hålla käften, kärringjävel. Du ska inte höja din röst, du ska inte komma till mig och säga vad jag ska göra och inte göra. Det är inte du som bestämmer i det här hushållet”.” (Norrköpings tingsrätt, förundersökningsprotokoll B 607-16 aktbilaga 26 (FUP), s. 104). Kvinnan uppfattas som att hon ska göra som hon blir tillsagd och inte säga till mannen vad han ska göra.

5. DISKUSSION

5.1. Frågeställningarna och sammanfattning

Syftet med den här studien och frågeställningarna avser att undersöka och ta reda på om det finns ett återkommande mönster och beskrivningar av hur målsägande (brottsoffret), den tilltalade (gärningspersonen) och det relationella de emellan beskrivs och framställs. Dessa mönster och beskrivningar har analyserats utifrån Nils Christies teori om det idealiska offret och den idealiska gärningspersonen samt utifrån genusperspektiv, allt med maktrelationerna i fokus genom diskursanalysen. Sammanfattningsvis kan materialet bestående av förundersökningar och domar berätta att det finns återkommande teman avseende brottsoffer och gärningspersoner och deras relationer. Beskrivningarna sker främst utifrån deras agerande och varken brottsoffren eller gärningspersonerna (förutom i ett fall) har försökt att svartmåla den andra, utan det har konkret återberättas det som skett och deras tankar om detta. Många av beskrivningarna består av vad den ena parten har hört sägas om dem av den andra parten. Av naturliga skäl, en anmälan om brott, försöker brottsoffret att berätta om det våld och kränkningar som förekommit och gärningspersonerna försvarar sig genom att neka, glömt bort eller förklara det med att brottsoffren kan ha någon vinning av att anmäla honom. De återkommande teman som fanns var *ekonomisk problematik* i familjen, där oftast brottsoffret arbetade och drog in pengar till familjen och flera av gärningspersonerna var arbetslösa. *Sjukdom*, såväl fysisk som psykisk, samt *alkohol- och/eller narkotikamissbruk* förekom också i majoriteten av materialet. Det främsta temat som framkom var det av mannen *kontrollerande* och *svartsjuka* beteendet. Beskrivningarna av brottsoffren och gärningspersonen, som ju sker relationellt, har i vissa fall kunnat uppfylla kriterierna för ideala och i vissa fall inte. Däremot kan det konstateras att eftersom brottsoffren i materialet som ju består av förundersökningar och domar av fällande domar per automatik kan anses vara ideala offer, eftersom de fått gehör från omgivningen och i dessa fall även domstolar.

5.2. Tidigare forskning

Mycket av det som nämnts i den tidigare forskningen återkommer även i materialet. Tillsynes verkar brottsoffren och gärningspersonerna ha olika bakgrund men övervägande kämpig ekonomisk situation och arbetslöshet vilket är mer vanligt i familjer där män utövar våld mot kvinnor (Heise, 1998, ss. 273-275). Våldet som återges i materialet verkar tillsynes vara så kallad nära-relations-terrorism (intimate terrorism) där mannen anser sig ha rätt att utöva makt

och kontroll över kvinnan (Hydén et al., 2016, s. 3). Likaså kontrollen och svartsjukan, som ses ha samband med våld, som kan härstamma ifrån evolutionärbiologiska orsaker, att kontrollera kvinnans reproduktion (Cunningham et al., 1997, ss. 4-6; Lundgren, Heimer, Westerstrand, & Kalliokoski, 2001, s.32). Psykisk problematik och missbruk av alkohol och narkotika är också sådant som uppkommit i materialet (Costa et al., 2015, s. 262). Könsmaktsperspektivet verkar tillsynes också förekomma om än inte helt och hållet. Om mannen har kontroll över resurserna ökar riskerna för våld stämmer inte överrens i dessa fall men däremot att mäns våld kan vara en reaktion på ökad jämställdhet, att kvinnorna i detta fall har den ekonomiska makten (Gelles & Straus 1988 se Hydén et al., 2016, s. 4).

5.3. Diskussion och intressanta fynd

Antalet dömda för brott inom hemmets väggar är få och dessa brottsoffer ses inte som idealtypen för att vara idealiska offer. Enligt lag är de offer men i samhällets ögon ses de inte som idealiska offer. Detta kan bero på, menar Christie, att kvinnorna ju kan gå sin väg för att undvika våld i hemmet. Kvinnor idag är tillräckligt ekonomiskt oberoende för att kunna gå ifrån hemmet. Samtidigt som det ekonomiska oberoendet kan göra de mindre trodda som offer, som svag eller i brist på att kunna skydda sig, så kan det också vara positivt ur synpunkten att man då också kan hävda sin offerstatus. Samtidigt som jämställdheten kan göra kvinnor mindre beroende av män gör det de samtidigt mindre idealiska som offer. Vad som är orsak och verkan är svårt att säga i en den här studien.

Maktstrukturer som finns och som skapar diskurserna är inte alltid lätta att själva se om en står nära diskursen. Nära diskursen skulle jag som skriver hävda mig vara. Det är lätt att fråga varför kvinnorna väljer att stanna istället för att fråga männen i detta fall varför de utsätter sina partners för våld, hot och kränkningar. Kanske väljer inte kvinnan att stanna, om vi skulle omvärdera det, utan hon har från början inte valt eller gått med på att bli utsatt för våld i sin relation – oavsett orsak. Så kan en tänka om all brottslighet – ingen har bett om det, men det verkar till synes som att kvinnor ofta skuldbeläggs på olika sätt för det inträffade. Som materialet berättar beskyller en del av gärningspersonerna brottsoffren för sitt beteende och agerande emot de. Brottet de begår emot de är orsakade av brottsoffren själva. När kvinnorna sedan väljer att anmäla får de frågan om varför det tagit tid för dem att göra det. Mönstret som detta påtalar är att kvinnor har ansvar för mäns agerande. Kvinnor skall bete sig på ett visst sätt för att skydda sig ifrån mäns agerande. Å andra sidan kan en samtidigt fråga sig om viss

makt kan ligga i att vara offer och den underordnade som då kvinnan generellt anses vara. Vem tror på en stor, stark man framför en liten, svag kvinna när det kommer anklagelser om våld?

5.4. Undersökningen

Valet av brottsrubricering blev grov kvinnofridskränkning av den enkla anledning av att det finns en specifik lagstiftning med en könsaspekt av en anledning som kan härledas till samhället och hur jämställdheten ser ut.

I en av förundersökningarna förklarar domstolen att målsägandes berättelse kan få stort utrymme och att även en trovärdig sådan kan räcka för en fällande dom:

”Bevisvärderingen är ofta svår i mål av den typ det här rör sig om. Det är vanligt att det saknas direkta vittnesiakttagelser eller teknisk bevisning och att den huvudsakliga bevisningen utgörs av målsägandens och den tilltalades berättelser om vad som hänt. Bedömningen av målsägandens berättelse får därför ofta stor betydelse. ... En trovärdig utsaga från målsäganden kan, i förening med vad som i övrigt har framkommit i målet, vara tillräckligt för en fällande dom.”

(Norrköpings tingsrätt, Dom B 607-16, s. 25).

Med detta sagt kan det konstateras att det också uppfattades finnas mer material och förhör från brottsoffrets sida gentemot den dömda gärningspersonen. Detta kan vara orsaken till de något sparsamma uttalanden från den tilltalade men det kan också bero på juridiska orsaker, så som rätten att tåga (Statens offentliga utredningar, 2017, ss. 115-116). I och med att fällande domar och förundersökningsmaterial har valts bör det tas i beaktning att analyserna främst gjorts på brottsoffrens berättelser. Detta kan förstås återge ett snedvridet resultat samtidigt som teorierna behandlar ideala offer och deras möjlighet till legitimitet som offer samt med ett genusperspektiv som utgår ifrån mannen som norm blir analysen än mer med fokus på brottsoffren. Även diskursanalys fokuserar på maktrelationer vilket naturligt tar de ’svagas’ sida. Det var även svårt att veta var den distinkta skiljelinjen mellan personligt och relationellt sker samt personliga beskrivningar och agerande beskrivningar.

Beskrivningarna är mycket troligt ett resultat av själva brottsrubriceringen – exempelvis om en person blivit dömd för misshandel har ju våld förekommit naturlig på grund av brottsrubriceringen. Detta är ju även fallet avseende grov kvinnofridskränkning. Notera även att analyserna har gjorts på underlag för de som har berättat om våldet. De som inte har möjlighet att berätta om våldet kan i detta hänseende ses som ett icke idealt offer.

För framtida studier skulle jämförelser mellan fällande och icke fällande domar kunna göras likaså jämförelser mellan tingsrätt och hovrätt. Utöver detta anser jag att vittnen (familj, vänner, kollegor) bidrar med mycket information som i den här studien inte tagits med. Detta för att tömma ut teorierna ytterligare. Även forskning om hur psykisk misshandel kan påverka brottsoffret och eventuellt ge en förklaring till varför brottsoffren stannar (O'Leary, 1999).

6. REFERENSLISTA

6.1. Böcker, artiklar och rapporter

Brottsförebyggande rådet (2017). *Anmälda offer 2017*.
<https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2018-03-27-anmalda-brott-2017.html> [2019-03-12]

Brottsförebyggande rådet (2018). *Anmälda brott: Preliminär statistik 2018*.
https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e2922/1548315169366/Sammanfattning_anmalda_prel_helar_2018.pdf [2019-03-12]

Brottsförebyggande rådet (2018a). *Anmälda brott 2018*.
https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e4fb6/1553761868570/Sammanfattning_anmalda_2018.pdf [2019-04-26]

Brottsförebyggande rådet (2019). *Grov kvinnofridskränkning. Brottets hantering och utveckling i rättskedjan 1998–2017*, 8,
https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e23bd7/1560418491128/2019_8_Grov_kvinnofridskrankning.pdf [2019-06-17]

Brottsförebyggande rådet (2000). *Grov kvinnofridskränkning. En kartläggning, 11*,
https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800020421/1371914732204/2000_11_grov_kvinnofridskrankning.pdf [2019-05-29]

Brottsförebyggande rådet (2018b). *Sammanfattning konstaterade fall av dödligt våld 2018*.
https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e50a0/1553781831679/Sammanfattning_Dodligtvold_2018.pdf [2019-04-26]

Christie, N. (2001). *Det idealiska offret*. I Åkerström Malin, & Sahlin, I. (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur. ss. 46-60.

Connell, R., & Pearse, R. (2015). *Om genus*. Göteborg: Daidalos.

Costa, B. M., Kaestle, C. E., Walker, A., Curtis, A., Day, A., Toumbourou, J. W., & Miller, P. (2015). *Longitudinal predictors of domestic violence perpetration and victimization: A systematic review*. *Aggression and Violent Behavior*, 24, 261–272.
<http://doi.org/10.1016/j.avb.2015.06.001>

Cunningham, A., Jaffe, P. G., Baker, L., Dick, T., Malla, S., Mazaheri, N., & Poisson, S. (1998). *Theory-derived explanations of male violence against female partners: Literature*

update and related implications for treatment and evaluation (ss. 1-10). London: London Family Court Clinic.

Heise, L. L. (1998). Violence against women: an integrated, ecological framework. *Violence Against Women*, 4(3), 262–290. <http://doi.org/10.1177/1077801298004003002>

Hirdman, Y. (1988). *Genussystemet-reflexioner kring kvinnors sociala underordning. Tidskrift för genusvetenskap*, (3), sid-49.

Hydén, M., Överlien, C., Ericson, C., Wiman, M., & Grönberg Eskel, M. (2016). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Forte.

Jørgensen, M., & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Lundberg, A., & Werner, A. (2016). *En introduktion till genusvetenskapliga begrepp*. Nationella sekretariatet för genusforskning.

Lundgren, E., Heimer, G., Westerstrand, J., & Kalliokoski, A. M. (2001). *Slagen dam: mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige: en omfångsundersökning*. Brottsoffermyndigheten.

6.3. Domar och förundersökningar

Attunda tingsrätt Dom 2018-07-11 i mål B 4770-18

Attunda tingsrätt Förundersökningsprotokoll 2018-06-18 i mål B 4770-18 Aktilaga 17

Attunda tingsrätt Dom 2019-01-29 i mål B 1231-18

Attunda tingsrätt Förundersökningsprotokoll 2018-05-18 i mål B 1231-18 Aktilaga 11

Luleå tingsrätt Dom 2018-04-20 B 419-18

Luleå tingsrätt Förundersökningsprotokoll 2018-03-29 B 419-18

Malmö tingsrätt Dom 2018-10-24 B 4604-18

Malmö tingsrätt Förundersökning 2018-09-25 B 4604-18

Malmö tingsrätt Dom 2018-08-03 B 3753-18

Malmö tingsrätt Förundersökning 2018-06-29 B 3753-18 Aktilaga 41

Norrköping tingsrätt Dom 2017-12-20 B 2566-17 Aktilaga 78

Norrköping tingsrätt Protokollbilaga B 2566-17 Aktilaga 33

Norrköping tingsrätt Dom 2016-07-01 B 607-16 Aktbilaga 97

Norrköping tingsrätt Förundersökningsprotokoll 2016-05-09 B 607-16 Aktbilaga 26

6.2. Lagar

SFS 1962:700 Brottsbalk Justitiedepartementet L5

6.4 Tidningsartiklar

Eberhard, D. (2017). Debattartikel: "Låt pojkar få vara pojkar och flickor vara flickor". *Svt Nyheter*, 3 april. <https://www.svt.se/opinion/david-eberhard-om-barn> [2019-05-29]

Ericson, J. (2018). Stryp pengarna till "genusvetenskap". *Borås Tidning*, 25 augusti. <http://www.bt.se/debatt/stryp-pengarna-till-genusvetenskap/> [2019-05-29]

Haldert, S. (2019) Starka reaktioner på film om Josefin Nilsson. *Svenska Dagbladet*, 24 mars. <https://www.svd.se/film-om-josefin-nilsson-vacker-reaktioner> [2019-05-29]

Martinsson, R. P. (2017). Nej, genusstudier är inte vetenskap. *Metro*, 24 november. <https://www.metro.se/artikel/roland-poirier-martinsson-nej-genusstudier-är-inte-vetenskap> [2019-05-29]

Segefeldt, F. (2011). Lagg ner genusvetenskapen! *Svt Nyheterna*, 4 december. <https://www.svt.se/opinion/lagg-ner-genusvetenskapen> [2019-05-29]

6.5 Uppsatser

Sohlberg, J. & Sollenby, R. (2018). *Vem är mannen som slår?: En totalundersökning av alla fällande domar när det gäller grov kvinnofridskränkning under 2016*. Självständigt arbete på grundnivå (kandidatexamen), Hälsohögskolan. Högskolan i Jönköping. hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:1221642/FULLTEXT01.pdf

Solberg, J. & Kocsis, C. (2017). *Rädd, kuvad och med lagom motstånd? En kvalitativ studie gällande grov kvinnofridskränkning i svensk domstol*. Examensarbete, grundnivå (kandidatexamen). Högskolan i Gävle. www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1115574/FULLTEXT01.pdf

6.6 Elektroniska källor

Brottsoffermyndigheten (2012). *Ideala offer*. <https://www.brottsoffermyndigheten.se/om-oss/brottsofferkunskap/ideala-brottsoffer> [2019-03-05]

Nationella sekretariatet för genusforskning. (2016a). *Vad är genusperspektiv?* <https://www.genus.se/kunskap-om-genus/om-kon-och-genus/vad-ar-genusperspektiv/> [2019-04-08]

Nationella sekretariatet för genusforskning. (2018b). *Social konstruktion*. <https://www.genus.se/ord/social-konstruktion/> [2019-04-08]

Nationella sekretariatet för genusforskning. (u.å.). *Genus*. <https://www.genus.se/ord/genus/> [2019-04-08]

Nationellt centrum för kvinnofrid. (2019a). *Grov kvinnofridskränkning*. <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/grov-kvinnofridskrankning/> [2019-04-08]

Nationellt centrum för kvinnofrid. (2019b). *Våld i nära relationer*. <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/> [2019-04-08]

O'Leary, K. D. (1999). *Psychological abuse: A variable deserving critical attention in domestic violence*. *Violence and victims*, 14(1), 3-23.

Statens offentliga utredningar (2017) *Om oskuldpresumtionen och rätten att närvara vid rättegången: Genomförande av EU:s oskuldspresumtionsdirektiv*, 17.

Sveriges domstolar (2017). *Tingsrättens dom*. <http://www.domstol.se/Brott--straff/Rattegang-i-tingsratten/Tingsrattens-dom/> [2019-05-19]

Sveriges domstolar (2019). *Söksida*. www.domstol.se/Sok/?tab=contact&courttype=0 [2019-06-17]

Åklagarmyndigheten. (2019). *Förundersökning*. <https://www.aklagare.se/ordlista/f/forundersokning/> [2019-04-08]

7. BILAGOR

7.1 Bilaga 1 - Utskick

Min förfrågan till tingsrätterna om förundersökningar och domar

Hej!

Jag studerar via högskolan Kristianstad och skriver just nu en C-uppsats i kriminologi.

Jag tänkte analysera förundersökningar och domar utifrån teorin om ideala offer och förövare.

Jag undrar därför om det finns möjlighet för er att skicka 2 st förundersökningar med tillhörande fällande dom som avser grov kvinnofridskränkning?

Jag vore oerhört tacksam om ni skulle kunna hjälpa mig med detta!

Med Vänliga Hälsningar

Erika Sörberg

7.2. Bilaga 2 – Lagarna

3 kap. Om brott mot liv och hälsa

1 § Den som berövar annan livet, döms för mord till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller, om omständigheterna är försvårande, på livstid. *Lag (2014:274)*.

2 § Är brott som i 1 § sägs med hänsyn till de omständigheter som föranlett gärningen eller eljest att anse som mindre grovt, dömes för dråp till fängelse, lägst sex och högst tio år.

3 § Dödar kvinna sitt barn vid födelsen eller eljest å tid då hon på grund av nedkomsten befinner sig i upprivet sinnestillstånd eller i svårt trångmål, dömes för barnadråp till fängelse i högst sex år.

4 § Har upphört att gälla genom *lag (1974:596)*.

5 § Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. *Lag (1998:393)*.

6 § Är brott som avses i 5 § att anse som grovt, döms för grov misshandel till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det

särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen har tillfogat en svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Är brottet att anse som synnerligen grovt, döms för synnerligen grov misshandel till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är synnerligen grovt ska det särskilt beaktas om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet. *Lag (2017:332)*.

7 § Den som av oaktsamhet orsakar annans död, döms för vållande till annans död till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas

1. om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller
2. om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag. *Lag (2010:370)*.

8 § Den som av oaktsamhet orsakar annan person sådan kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa, döms för vållande till kroppsskada eller sjukdom till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas

1. om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller
2. om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag. *Lag (2001:348)*.

9 § Utsätter någon av grov oaktsamhet annan för livsfara eller fara för svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, döms för framkallande av fara för annan till böter eller fängelse i högst två år.

10 § Om brott, som i 7--9 §§ sägs, har begåtts genom att någon uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosatt vad som i enlighet med arbetsmiljölagen (1977:1160) ålegat honom till förebyggande av ohälsa eller olycksfall, döms för arbetsmiljöbrott till straff som i nämnda lagrum sägs. *Lag (1991:679)*.

11 § För försök eller förberedelse till mord, dråp, barnadråp eller sådan misshandel som inte är ringa, och för stämpling till mord, dråp, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap.

Lag (2017:332).

12 § Vållande till kroppsskada eller sjukdom får, om brottet inte är grovt, åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal och åtal är påkallat ur allmän synpunkt.

Angivelse från målsäganden krävs dock inte om brottet riktar sig mot någon som inte har fyllt arton år. *Lag (2003:408).*

4 kap. Om brott mot frihet och frid

1 § Den som bemäktigar sig och för bort eller spärrar in ett barn eller någon annan med uppsåt att skada honom eller henne till liv eller hälsa eller att tvinga honom eller henne till tjänst eller att öva utpressning, döms för människorov till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst arton år, eller på livstid.

Är brottet mindre grovt, döms till fängelse i högst sex år.

Lag (2009:396).

1 a § Den som, i annat fall än som avses i 1 §, genom

1. olaga tvång,
  2. vilseledande,
  3. utnyttjande av någons utsatta belägenhet som allvarligt begränsar personens alternativ,
- eller

4. annat sådant otillbörligt medel om det allvarligt begränsar personens alternativ rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en person i syfte att han eller hon ska exploateras för sexuella ändamål, avlägsnande av organ, krigstjänst, tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte, döms för människohandel till fängelse i lägst två och högst tio år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms för människohandel även om inte något sådant otillbörligt medel som anges där har använts. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket mindre grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. *Lag (2018:601).*

1 b § Den som, i annat fall än som avses i 1 eller 1 a §, genom olaga tvång, vilseledande eller utnyttjande av någons beroendeställning, skyddslöshet eller svåra situation exploaterar en person i tvångsarbete, arbete under uppenbart orimliga villkor eller tiggeri, döms för människoexploatering till fängelse i högst fyra år.

Den som begår en gärning som avses i första stycket mot en person som inte har fyllt arton år döms till ansvar även om det inte förekommit något olaga tvång, vilseledande eller utnyttjande av någons beroendeställning, skyddslöshet eller svåra situation. Detta gäller även om den som begår en sådan gärning inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte fyllt arton år.

Är ett brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grov människoexploatering till fängelse i lägst två och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett särskilt hänsynslöst utnyttjande av annan. *Lag (2018:601)*.

2 § Den som i annat fall än som sägs i 1 eller 1 a § för bort eller spärrar in någon eller på annat sätt berövar honom eller henne friheten, döms för olaga frihetsberövande till fängelse, lägst ett och högst tio år.

Är brottet mindre grovt, döms till böter eller fängelse i högst två år. *Lag (2002:436)*.

3 § Har upphävts genom *lag (2004:406)*.

4 § Den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar någon att göra, tåla eller underlåta något döms för olaga tvång till böter eller fängelse i högst två år. Om någon med sådan verkan utövar tvång genom hot att åtala eller ange någon annan för brott eller att lämna menligt meddelande om någon annan, döms också för olaga tvång, om tvånget är otillbörligt.

Om brottet är grovt döms för grovt olaga tvång till fängelse i lägst nio månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

1. har innefattat våld av allvarligt slag,
2. har innefattat hot som påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller som annars har varit av allvarligt slag, eller
3. annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art. *Lag (2017:332)*.

4 a § Den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud mot en närstående eller tidigare närstående person, döms, om

var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse i lägst nio månader och högst sex år.

Har gärningar som anges i första stycket begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, ska han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff. *Lag (2013:367)*.

4 b § Den som förföljer en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,
5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. olovlig identitetsanvändning enligt 4 kap. 6 b §,
7. olaga integritetsintrång enligt 4 kap. 6 c §,
8. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
9. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
10. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott,
11. ringa skadegörelse enligt 12 kap. 2 §, eller
12. överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning eller överträdelse av

kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud

döms, om var och en av gärningarna har utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet, för olaga förföljelse till fängelse i högst fyra år. *Lag (2018:409)*.

4 c § Den som genom olaga tvång eller utnyttjande av utsatt belägenhet förmår en person att ingå ett äktenskap som är giltigt i den stat där det ingås, i den stat enligt vars lag det ingås eller i en stat i vilken minst en av makarna är medborgare eller har hemvist döms för äktenskapstvång till fängelse i högst fyra år.

Detsamma gäller den som på sätt som anges i första stycket förmår någon att ingå en äktenskapsliknande förbindelse, om den ingås enligt regler som gäller inom en grupp och som

1. innebär att parterna betraktas som makar och anses ha rättigheter eller skyldigheter i förhållande till varandra, och
2. innefattar frågan om upplösning av förbindelsen.

Lag (2014:381).

4 d § Den som genom vilseledande förmår en person att resa till en annan stat än den där han eller hon bor, i syfte att personen genom olaga tvång eller utnyttjande av hans eller hennes utsatta belägenhet ska förmås att ingå ett sådant äktenskap eller en sådan äktenskapsliknande förbindelse som avses i 4 c §, döms för vilseledande till tvångsäktenskapsresa till fängelse i högst två år.

Lag (2014:381).

5 § Den som hotar någon annan med brottslig gärning på ett sätt som är ägnat att hos den hotade framkalla allvarlig rädsla för egen eller annans säkerhet till person, egendom, frihet eller frid, döms för olaga hot till böter eller fängelse i högst ett år.

Om brottet är grovt döms för grovt olaga hot till fängelse i lägst nio månader och högst fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas

1. om hotet påtagligt har förstärkts med hjälp av vapen, sprängämne eller vapenattrapp eller genom anspelning på ett våldskapital eller annars har varit av allvarligt slag, eller

2. om gärningen annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art. *Lag (2018:1745).*

6 § Den som olovligen intränger eller kvarstannar där annan har sin bostad, vare sig det är rum, hus, gård eller fartyg, dömes för hemfridsbrott till böter.

Intränger eller kvarstannar någon eljest obehörigen i kontor, fabrik, annan byggnad eller fartyg, på upplagsplats eller på annat dylikt ställe, dömes för olaga intrång till böter.

Är brott som i första eller andra stycket sägs grovt, dömes till fängelse i högst två år.

6 a § Den som olovligen med tekniskt hjälpmedel i hemlighet tar upp bild av någon som befinner sig inomhus i en bostad eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller ett annat liknande utrymme, döms för kränkande fotografering till böter eller fängelse i högst två år.

Till ansvar ska det inte dömas om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter är försvarlig.

Första stycket gäller inte den som med tekniskt hjälpmedel tar upp bild av någon som ett led i en myndighets verksamhet.

Lag (2013:366).

6 b § Den som genom att olovligen använda en annan persons identitetsuppgifter utger sig för att vara honom eller henne och därigenom ger upphov till skada eller olägenhet för honom eller henne, döms för olovlig identitetsanvändning till böter eller fängelse i högst två år. *Lag (2016:485).*

6 c § Den som gör intrång i någon annans privatliv genom att sprida

1. bild på eller annan uppgift om någons sexualliv,

2. bild på eller annan uppgift om någons hälsotillstånd,
3. bild på eller annan uppgift om att någon utsatts för ett brott som innefattar ett angrepp mot person, frihet eller frid,
4. bild på någon som befinner sig i en mycket utsatt situation, eller
5. bild på någons helt eller delvis nakna kropp

döms, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, för olaga integritetsintrång till böter eller fängelse i högst två år.

Det ska inte dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till syftet och övriga omständigheter var försvarlig.

Lag (2017:1136).

6 d § Om brott som avses i 6 c § är grovt, döms för grovt olaga integritetsintrång till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. *Lag (2017:1136).*

7 § Den som fysiskt antastar någon annan eller utsätter någon annan för störande kontakter eller annat hänsynslöst agerande döms, om gärningen är ägnad att kränka den utsattes frid på ett kännbart sätt, för ofredande till böter eller fängelse i högst ett år. *Lag (2017:1136).*

8 § Den som olovligen bereder sig tillgång till ett meddelande, som ett post- eller telebefordringsföretag förmedlar som postförsändelse eller i ett elektroniskt kommunikationsnät, döms för brytande av post- eller telehemlighet till böter eller fängelse i högst två år. *Lag (2012:280).*

9 § Den som, utan att fall är för handen som i 8 § sägs, olovligen bryter brev eller telegram eller eljest bereder sig tillgång till något som förvaras förseglat eller under lås eller eljest tillslutet, dömes för intrång i förvar till böter eller fängelse i högst två år.

9 a § Den som i annat fall än som sägs i 8 § olovligen medelst tekniskt hjälpmedel för återgivning av ljud i hemlighet avlyssnar eller upptager tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträde eller annan sammankomst, vartill allmänheten icke äger tillträde och som han själv icke deltar i eller som han obehörigen berett sig tillträde till, dömes för olovlig avlyssning till böter eller fängelse i högst två år. *Lag (1975:239).*

9 b § Den som anbringar tekniskt hjälpmedel med uppsåt att bryta telehemlighet på sätt som anges i 8 § eller att utföra brott som anges i 6 a eller 9 a §, döms för förberedelse till sådant

brott till böter eller fängelse i högst två år, om han eller hon inte gjort sig skyldig till fullbordat brott.

Lag (2013:366).

9 c § Den som olovligen bereder sig tillgång till en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling eller olovligen ändrar, utplånar, blockerar eller i register för in en sådan uppgift döms för dataintrång till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som olovligen genom någon annan liknande åtgärd allvarligt stör eller hindrar användningen av en sådan uppgift.

Är brottet grovt, döms för grovt dataintrång till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har orsakat allvarlig skada eller avsett ett stort antal uppgifter eller annars varit av särskilt farlig art.

Lag (2014:302).

10 § För försök, förberedelse eller stämpling till människorov, människohandel, grov människoexploatering eller olaga frihetsberövande och för underlåtenhet att avslöja eller förhindra ett sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap. Detsamma gäller för försök, förberedelse eller stämpling till människoexploatering, grovt olaga tvång, äktenskapstvång eller grovt olaga hot och för försök eller förberedelse till dataintrång som om det fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa, eller grovt dataintrång. *Lag (2018:601).*

11 § Hemfridsbrott eller olaga intrång som inte är grovt, kränkande fotografering eller förberedelse till sådant brott, olovlig identitetsanvändning, olaga integritetsintrång, ofredande som inte förövats på allmän plats, intrång i förvar, olovlig avlyssning som inte förövats på allmän plats eller förberedelse till sådant brott får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detsamma gäller olaga tvång genom hot att åtala eller ange annan för brott eller att om annan lämna menligt meddelande samt försök eller förberedelse till sådant brott. *Lag (2017:1136).*

6 kap. Om sexualbrott

1 § Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två år och högst sex år. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte ska det särskilt beaktas om frivillighet har kommit till uttryck genom ord eller handling eller på annat sätt. En person kan aldrig anses delta frivilligt om

1. deltagandet är en följd av misshandel, annat våld eller hot om brottslig gärning, hot om att åtala eller ange någon annan för brott eller hot om att lämna ett menligt meddelande om någon annan,

2. gärningsmannen otillbörligt utnyttjar att personen på grund av medvetlöshet, sömn, allvarlig rädsla, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada, psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i en särskilt utsatt situation, eller

3. gärningsmannen förmår personen att delta genom att allvarligt missbruka att personen står i beroendeställning till gärningsmannen.

Är brottet med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms för våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Är brott som avses i första stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot som varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. *Lag (2018:618)*.

1 a § Den som begår en gärning som avses i 1 § och är grovt oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte deltar frivilligt, döms för oaktsam våldtäkt till fängelse i högst fyra år.

Om gärningen med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

Lag (2018:618).

2 § Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför en annan sexuell handling än som avses i 1 §, döms för sexuellt övergrepp till fängelse i högst två år. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte tillämpas 1 § första stycket andra och tredje meningarna.

Är brottet att anse som grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot som varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller offrets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. *Lag (2018:618)*.

3 § Den som begår en gärning som avses i 2 § och är grovt oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte deltar frivilligt, döms för oaktsamt sexuellt övergrepp till fängelse i högst fyra år.

Om gärningen med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

Lag (2018:618).

4 § Den som, med ett barn under femton år, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn till fängelse i lägst två och högst sex år.

Detsamma gäller den som begår en gärning som avses i första stycket mot ett barn som fyllt femton men inte arton år och som är avkomling till gärningsmannen eller står under fostran av eller har ett liknande förhållande till gärningsmannen, eller för vars vård eller tillsyn gärningsmannen ska svara på grund av en myndighets beslut.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grov våldtäkt mot barn till fängelse i lägst fem och högst tio år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot om brottslig gärning eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet. *Lag (2018:618).*

5 § Är ett brott som avses i 4 § första eller andra stycket med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som mindre grovt, döms för sexuellt utnyttjande av barn till fängelse i högst fyra år. *Lag (2018:618).*

6 § Den som, med ett barn under femton år eller med ett barn som fyllt femton men inte arton år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i 4 § andra stycket, genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 och 5 §§, döms för sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms för grovt sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen är närstående till barnet eller i övrigt utnyttjat sin ställning eller missbrukat ett särskilt förtroende eller om fler än en förgripit sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om brottet med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet.

Lag (2018:618).

7 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med eget barn eller dess avkomling, döms för samlag med avkomling till fängelse i högst två år.

Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, har samlag med sitt helsyskon, döms för samlag med syskon till fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i denna paragraf gäller inte den som förmåtts till gärningen genom olaga tvång eller på annat otillbörligt sätt.

Lag (2005:90).

8 § Den som främjar eller utnyttjar att ett barn under femton år utför eller medverkar i sexuell posering, döms för utnyttjande av barn för sexuell posering till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som begår en sådan gärning mot ett barn som fyllt femton men inte arton år, om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling.

Är brottet grovt, döms för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet. *Lag (2005:90).*

9 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, förmår ett barn som inte fyllt arton år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms för köp av sexuell handling av barn till böter eller fängelse i högst två år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. *Lag (2005:90).*

10 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd, döms för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år.

Detsamma gäller den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet. *Lag (2005:90).*

10 a § Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, föreslår en träff eller stämmer träff med barnet, döms för kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst två år. *Lag (2017:1068).*

11 § Den som, i annat fall än som avses förut i detta kapitel, skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, döms för köp av sexuell tjänst till böter eller fängelse i högst ett år.

Vad som sägs i första stycket gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. *Lag (2011:517)*.

12 § Den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att en person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, döms för koppleri till fängelse i högst fyra år. Om en person som med nyttjanderätt har upplåtit en lägenhet får veta att lägenheten helt eller till väsentlig del används för tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning och inte gör vad som skäligen kan begäras för att få upplåtelsen att upphöra, ska han eller hon, om verksamheten fortsätter eller återupptas i lägenheten, anses ha främjat verksamheten och dömas till ansvar enligt första stycket.

Är brott som avses i första eller andra stycket att anse som grovt, döms för grovt koppleri till fängelse i lägst två och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av annan.

Lag (2018:601).

13 § Till ansvar som i detta kapitel är föreskrivet för en gärning som begås mot någon under en viss ålder ska dömas även den som inte haft uppsåt till men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andra personen inte uppnått den åldern. *Lag (2018:618)*.

14 § Den som har begått en gärning enligt 5 § eller 6 § första stycket mot ett barn under femton år eller enligt 8 § första stycket eller 10 § första stycket, ska inte dömas till ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt omständigheterna i övrigt.

Detsamma gäller den som har begått en gärning enligt 10 a § om den har syftat till en sådan gärning som anges i första stycket och som, om den hade fullbordats, enligt vad som anges där uppenbarligen inte skulle ha inneburit något övergrepp mot barnet. *Lag (2009:343)*.

15 § För försök till våldtäkt, grov våldtäkt, sexuellt övergrepp, grovt sexuellt övergrepp, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, grovt sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering, köp av sexuell handling av barn, köp av sexuell tjänst, koppleri och grovt koppleri döms det till ansvar enligt 23 kap.

Detsamma gäller för förberedelse till koppleri samt för förberedelse och stämpling till och underlåtenhet att avslöja eller förhindra våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov

våldtäkt mot barn, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering och grovt koppleri. *Lag (2018:618)*.

12 kap. Om skadegörelsebrott

1 § Den som förstör eller skadar egendom till men för någon annans rätt till den döms för skadegörelse till fängelse i högst två år. *Lag (2017:442)*.

2 § Är brott som avses i 1 § med hänsyn till skadans obetydlighet och övriga omständigheter vid brottet att anse som ringa, döms för ringa skadegörelse till böter eller fängelse i högst sex månader. *Lag (2017:442)*.

2 a § Den som i skog eller mark olovligen tar växande träd eller gräs eller träd som fällts av vinden eller sten, grus, torv eller annat som inte är bearbetat döms, om brottet med hänsyn till det tillgripnas värde och övriga omständigheter är att anse som ringa, för åverkan till böter. Detsamma gäller den som från växande träd tar ris, grenar, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda. *Lag (2017:442)*.

3 § Om brott som avses i 1 § är att anse som grovt, döms för grov skadegörelse till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har medfört betydande fara för någons liv eller hälsa, om skadan drabbat sak av stor kulturell eller ekonomisk betydelse eller annars är synnerligen kännbar eller om gärningen varit av särskilt hänsynslös art.

Lag (2017:442).

4 § Den som olovligen och på annat än väg färdas över tomt eller plantering, eller över någon annan mark som kan skadas av detta, döms för tagande av olovlig väg till böter eller fängelse i högst sex månader. *Lag (2017:442)*.

5 § För försök eller förberedelse till grov skadegörelse och för försök till skadegörelse samt för underlåtenhet att avslöja eller förhindra grov skadegörelse döms det till ansvar enligt 23 kap. *Lag (2016:508)*.

6 § Ringa skadegörelse, åverkan eller tagande av olovlig väg får, om brottet endast kränker enskilds rätt, åtalas av åklagare bara om åtal av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt. *Lag (2017:442)*.

Lag (1988:688) om kontaktförbud

Förutsättningar för kontaktförbud

1 § Enligt denna lag får förbud meddelas för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (kontaktförbud).

Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om det finns en sådan risk ska det särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot någon persons liv, hälsa, frihet eller frid.

Ett kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla.

Ett kontaktförbud omfattar inte kontakter som med hänsyn till särskilda omständigheter är uppenbart befogade. *Lag (2011:487)*.

1 a § Kontaktförbud enligt 1 § får avse också förbud att uppehålla sig i en bostad som brukas gemensamt med annan, om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid (kontaktförbud avseende gemensam bostad).

Kontaktförbud avseende gemensam bostad får meddelas endast om

1. skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses gälla, och
2. den som förbudet avses skydda förbinder sig att medverka till att den mot vilken förbudet avses gälla i rimlig utsträckning får tillgång till sina personliga tillhörigheter. *Lag (2013:974)*.

2 § Om det kan antas att ett kontaktförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (utvidgat kontaktförbud). Ett beslut om utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om den mot vilken förbudet avses gälla har överträtt ett kontaktförbud och det inte finns särskilda skäl mot det.

Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område än som följer av första stycket (särskilt utvidgat kontaktförbud). Förbudet får omfatta ett eller flera områden i anslutning till sådana platser där den andra personen har sin bostad eller arbetsplats eller annars brukar vistas. Det får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Särskilt utvidgat kontaktförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger väsentligt tyngre än den inskränkning i rörelsefriheten som förbudet innebär för den mot vilken förbudet avses att gälla. *Lag (2018:408)*.

2 a § När ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är den mot vilken förbudet gäller skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. *Lag (2018:408)*.

3 § Ett kontaktförbud ska förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. *Lag (2011:487)*.

4 § Kontaktförbud ska meddelas för en viss tid, högst ett år. Kontaktförbud avseende gemensam bostad får dock meddelas för högst två månader.

Kontaktförbudet gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Ett kontaktförbud avseende gemensam bostad får endast förlängas om det finns särskilda skäl och med högst två veckor i taget. Ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning får förlängas med högst tre månader i taget. I övrigt får ett kontaktförbud förlängas med högst ett år i taget. *Lag (2018:408)*.

5 § Ett beslut om kontaktförbud ska delges den mot vilken förbudet avses gälla. Delgivning får inte ske enligt 34-38 och 47-51 §§ delgivningslagen (2010:1932). *Lag (2011:487)*.

6 § Kan det antas att kontaktförbud avseende gemensam bostad kommer att meddelas, är den mot vilken förbudet avses gälla skyldig att på tillsägelse av en polisman följa med till ett förhör som hålls omedelbart därefter, om förhör på platsen inte kan äga rum eller det av annan anledning är av vikt för utredningen att den mot vilken förbudet avses gälla följer med till förhör. Vägrar han eller hon utan giltig orsak, får polismannen ta med honom eller henne till förhöret.

Ett förhör enligt första stycket får inte avslutas senare än sex timmar efter det att den förhörde togs med till förhöret.

Lag (2011:487).

6 a § Frågor om kontaktförbud ska handläggas skyndsamt.

I fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska åklagarens beslut i ärendet meddelas med särskild skyndsamhet.

Har den mot vilken förbudet avses gälla tagits med till förhör ska beslut i ärendet, om det inte finns något synnerligt hinder, meddelas i samband med att förhöret avslutas.

Lag (2011:487).

Förfarandet hos åklagaren

7 § Frågor om kontaktförbud prövas av allmän åklagare och tas upp på begäran av den som förbudet avses skydda eller när det annars finns anledning till det. *Lag (2011:487)*.

7 a § I fråga om kontaktförbud avseende gemensam bostad, utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller särskilt utvidgat kontaktförbud ska ett offentligt biträde förordnas för den mot vilken förbudet gäller eller avses gälla, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt. Ett sådant biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare. *Lag (2018:408)*.

8 § Prövningen av frågor om kontaktförbud ankommer på åklagaren på den ort där förbudet helt eller huvudsakligen ska gälla eller där den mot vilken förbudet avses gälla har sin hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig. Är den sistnämnde misstänkt för brott som har betydelse för frågan om kontaktförbud, får frågan prövas även av åklagare som är behörig att väcka åtal för brottet.

I fråga om åklagare tillämpas vidare 7 kap. rättegångsbalken.

Lag (2011:487).

9 § För utredning av frågor om kontaktförbud får åklagaren anlita biträde av Polismyndigheten.

I fråga om utredningen gäller i tillämpliga delar 23 kap. 4, 6, 7 och 9-12 §§ rättegångsbalken. Vid tillämpningen av 4 och 11 §§ ska bestämmelserna om den som är misstänkt i stället avse den mot vilken förbudet avses gälla. *Lag (2014:620)*.

10 § Den mot vilken förbudet avses gälla och den som förbudet avses skydda har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). *Lag (2009:437)*.

11 § Innan frågan om kontaktförbud prövas ska den mot vilken förbudet avses gälla och den som förbudet avses skydda underrättas om uppgifter som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och ges tillfälle att yttra sig över dem. Frågan får dock avgöras utan att så har skett om åtgärderna är uppenbart obehövliga, om det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet i ärendet eller om avgörandet inte kan skjutas upp.

Åklagaren bestämmer hur underrättelse enligt första stycket ska ske.

Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). *Lag (2011:487)*.

12 § Ett beslut varigenom åklagaren ålägger någon kontaktförbud ska vara skriftligt och ange

1. den som förbudet avses skydda och den som förbudet avses gälla mot,
2. förbudets innebörd och omfattning,
3. de skäl som har bestämt utgången,
4. åberopade lagrum,
5. vilken påföljd som överträdelse av förbudet kan medföra, och
6. upplysning om möjligheten att få rättens prövning enligt 14 § och att begära omprövning enligt 23 §. *Lag (2011:487)*.

12 a § Ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning ska, utöver vad som anges i 12 §, ange

1. när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske,
2. vad den mot vilken förbudet gäller är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och
3. vilken påföljd som hindrande av elektronisk övervakning enligt 25 § kan medföra. *Lag (2018:408)*.

13 § Vid åklagarens handläggning av ärenden om kontaktförbud tillämpas i övrigt 5-9, 13-15 §§, 23 § första och tredje styckena, 24, 27, 31 §§, 32 § första stycket, andra stycket 2 och 3 och tredje stycket och 36 § förvaltningslagen (2017:900). *Lag (2018:793)*.

13 a § När ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad har meddelats får en polisman avlägsna den mot vilken förbudet gäller från bostaden.

När ett beslut om kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är Polismyndigheten ansvarig för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. *Lag (2018:408)*.

Rättens prövning

14 § Åklagarens beslut i fråga om kontaktförbud ska prövas av tingsrätten, om den som har ålagts kontaktförbud eller den som förbudet avses skydda begär det. Begäran om sådan prövning ska göras skriftligen eller muntligen hos åklagaren, som ska överlämna ärendet till rätten. Omfattar ärendet beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska åklagaren utan dröjsmål överlämna ärendet till rätten. *Lag (2011:487)*.

15 § Behörig domstol är den tingsrätt där åklagare som har prövat frågan om kontaktförbud ska föra talan i brottmål i allmänhet. Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad, ska vad som sägs i 19 kap. 12 § andra meningen rättegångsbalken om domstols befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel tillämpas. *Lag (2011:487)*.

16 § Har åklagaren beslutat om kontaktförbud, är han eller hon skyldig att på begäran av den som förbudet avses skydda föra dennes talan vid rätten, om inte särskilda skäl talar mot det. Rätten ska begära yttrande av åklagaren, om det inte är obehövt. *Lag (2011:487)*.

17 § Rätten får förordna att ett kontaktförbud tills vidare inte ska gälla. Om kontaktförbud inte tidigare meddelats, får rätten meddela sådant förbud fram till dess att ärendet avgjorts slutligt. *Lag (2011:487)*.

18 § Vid avgörande av saken skall tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Vid annan handläggning är tingsrätten domförd med en lagfaren domare.

Vid omröstning gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar.

19 § Sammanträde inför rätten ska alltid hållas om någon part begär det.

Omfattar ärendet en prövning av ett beslut om kontaktförbud avseende gemensam bostad ska tingsrätten även utan särskild begäran hålla sammanträde i ärendet så snart det kan ske och, om det inte finns något synnerligt hinder, senast på fjärde dagen efter det att rättens prövning begärdes hos åklagaren.

Ärendet ska, om det inte finns något synnerligt hinder, avgöras i anslutning till sammanträdet. *Lag (2011:487)*.

20 § Vardera parten skall svara för sin kostnad, om inte sådant förhållande föreligger som avses i 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

21 § Vid rättens handläggning av ärenden om kontaktförbud gäller i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden. I fråga om en begäran om prövning gäller vad som sägs i den lagen om ansökan.

Ett beslut varigenom rätten ålägger någon kontaktförbud ska innehålla de uppgifter som anges i 12 § första stycket 1-5 och 12 a §. *Lag (2011:487)*.

22 § Har någon begärt rättens prövning av ett beslut i fråga om kontaktförbud och är den mot vilken förbudet avses gälla misstänkt för brott som har betydelse för prövning av frågan om förbudet, får beslutet i fråga om kontaktförbud prövas i mål om allmänt åtal rörande brottet. Bestämmelserna om rättegång i ett sådant mål ska tillämpas. *Lag (2011:487)*.

Hävande eller ändring av kontaktförbud

23 § Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut om kontaktförbud som har meddelats av åklagaren eller rätten.

Första stycket gäller dock inte om beslutet är föremål för rättens prövning. *Lag (2011:487)*.

Överträdelse av kontaktförbud

24 § Den som bryter mot ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning döms för överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning till fängelse i högst två år. Den som i övrigt bryter mot ett kontaktförbud döms för överträdelse av kontaktförbud till böter eller fängelse i högst ett år.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar. *Lag (2018:408)*.

25 § Den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för hindrande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år.

Lag (2018:408).

Uppgifter om den övervakades position

26 § Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast när

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 2 § första eller andra stycket, eller

2. en beslutad elektronisk övervakning hindras. *Lag (2018:408)*.

27 § Uppgifter om den övervakades position, som får tas fram enligt 26 §, får bevaras i högst två månader.

När uppgifter om den övervakades position inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras. *Lag (2011:487)*.

Övergångsbestämmelser

2010:1953

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2011. 2. Äldre bestämmelser gäller om en handling har skickats eller lämnats före den 1 april 2011.

2011:487

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2011. Ett besöksförbud som har meddelats enligt äldre föreskrifter ska efter ikraftträdandet anses som ett kontaktförbud enligt denna lag.